

Ku2025/00871

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Stockholm den 19 december 2025

Yttrande: En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Svensk biblioteksförning är en medlems- och intresseorganisation som samlar bibliotek och bibliotekarier i hela Sverige inom alla bibliotekstyper. Vi har svarat på remissen utifrån bibliotekens verksamheter och behov.

Sammanfattning

- Svensk biblioteksförning ser inte att en kulturkanon bidrar till att stärka bibliotekens möjligheter att genomföra sitt uppdrag, särskilt inte det läsfrämjande arbetet gentemot barn och unga.
- Svensk biblioteksförning ser inte att en svensk kulturkanon bidrar till en starkare kulturpolitik eller stärkta kulturinstitutioner.
- Armlängds avstånd måste gälla mellan förvaltaren av en kulturkanon och de intuitioner som förväntas förmedla densamma.
- Svensk biblioteksförning avstyrker att det grundas en ny stiftelse för att förvalta och utveckla en svensk kulturkanon.
- Svensk biblioteksförning avstyrker att kulturkanon förs in i läroplaner.

Allmänna synpunkter

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet är en av de aktörer som har möjlighet att genomföra den ambition som regeringen har med kulturkanon: att göra svensk kultur tillgänglig för fler. Folkbiblioteken finns i varje kommun, förhoppningsvis har varje elev snart tillgång till en utbildad skolbibliotekarie, och lärosätesbiblioteken förvaltar på många håll viktiga vetenskapliga arkiv och forskning.

Folk- och skolbiblioteken är också centrala aktörer för att nå dem som annars inte har möjlighet eller har råd att tillgodogöra sig annan kultur. Myndigheten för kulturanalys (MYKA) visar i

rapporten *Barns kulturvanor* att barn med utländsk bakgrund och lägre socioekonomisk status i högre utsträckning både besöker bibliotek och läser mer än barn med svensk bakgrund och/eller högre socioekonomisk status. Biblioteken är alltså centrala för bildning, gemenskap och inkludering.

Svensk biblioteks förening ser inte att en kulturkanon bidrar till att stärka bibliotekens möjligheter att genomföra sitt uppdrag, särskilt inte det läsfrämjande arbetet gentemot barn och unga. I skol- och folkbibliotek finns det bibliotekarier som dagligen gör urval för ett brett mediebestånd, bestående av såväl klassiker som nyare litteratur.

Svensk biblioteks förening ser inte att en svensk kulturkanon bidrar till en starkare kulturpolitik eller stärkta kulturinstitutioner, vilket vi menar är en förutsättning för att stärka sammanhållningen i Sverige.

Väljer regeringen att gå vidare med arbetet med kulturkanon, förväntar sig Svensk biblioteks förening en arbetsform vid förvaltningen och utvecklingen av kanon, där den kan fungera som inspiration till biblioteken. Dock är det viktigt att bibliotekarier inom sin profession även fortsatt beslutar om medieinköp och programverksamhet. Armlängds avstånd ska gälla, även mellan kulturkanon och biblioteksväsendet.

Arbetet med en svensk kulturkanon skulle kräva nya medel till kulturbudgeten. Det får inte finansieras genom att anslag till befintliga kulturinstitutioner, myndigheter och bidrag till kultursektorn dras ner. Svenska kultur- och bildningsinstitutioner är centrala för den ambition som regeringen uttrycker med en svensk kulturkanon. Utan bibliotek, museer, arkiv och studieförbund går det inte att förmedla och diskutera en bred nationell och lokal bild av det svenska kulturarvet. Svältfödda kulturinstitutioner kan inte bära den förväntan.

Svensk biblioteks förening lämnar yttrande gällande för oss relevanta förslag i kanonutredningen nedan. Eventuella tillstyrkanden gäller under förutsättning att regeringen väljer att gå vidare med en struktur för förvaltning och utveckling av kulturkanon.

6.2.1 Sveriges kulturkanon bör förvaltas i en form som garanterar frihet och självständighet

Svensk biblioteks förening avstyrker att det grundas en ny stiftelse för att förvalta och utveckla en svensk kulturkanon.

En stiftelse är en associationsform som saknar transparens. En förvaltning och vidareutveckling av en kulturkanon kräver möjlighet till insyn för allmänheten. En kulturkanon förvaltas därmed bäst inom den befintliga myndighets-strukturen, till exempel ett museum.

Grundandet av en stiftelse tar även mycket resurser, både i form av pengar och arbetskraft. Stiftelseformen låser också resurser för all framtid, trots att vi inte kan förutse hur kulturkanon kommer att användas och utvecklas, ens på kort sikt.

6.2.2 En ny stiftelse bildas

Svensk biblioteksforening avstyrker att medel tas från Allmänna arvsfonden för att grunda en stiftelse som ska förvalta Sveriges kulturkanon. Ett uttag på 150 miljoner kronor från fonden kommer att påverka dess möjlighet att stödja civilsamhället negativt.

Svensk biblioteksforening vill även markera mot att utredningen mer eller mindre föreslår ett upplösande av Allmänna arvsfonden. Detta ligger utanför mandatet för utredningen.

6.2.3 Tillgängliggörande av kanon genom en digital kanal

Svensk biblioteksforening har ingen åsikt i frågan hur en svensk kulturkanon ska tillgängliggöras för allmänheten.

Svensk biblioteksforening tillstyrker digitalisering av kulturkanon för det fall att kulturkanon ska publiceras digitalt och kunna användas för användning av olika AI-verktyg. Det är viktigt att verken också tillgängliggörs digitalt för forskning. Satsningar bör i så fall också göras för att digitalisera lokala kanoninitiativ.

6.2.4 Tillgängliggörande av kanon genom kultur- och kulturarvsaktörerna

Svensk biblioteksforening tillstyrker grundandet av ett kanonnätverk, under förutsättning att deltagande i nätverket är frivilligt.

Som vi skriver ovan, förutsätter det fortsatta arbetet med kulturkanon att det sker med armlängds avstånd till kultur- och kulturarvsinstitutioner, även för den förvaltande organisationen. Svensk biblioteksforening ser positivt på att det tas fram material för att kunna arbeta med en svensk kulturkanon på olika sätt, men från bibliotekens sida måste det vara frivilligt att delta.

Svensk biblioteksforening tillstyrker uppmuntrandet av att det tas fram lokala kanoninitiativ. Sker det på frivillig basis kan det stärka samarbetet mellan kultur-, kulturarvs-, och bildningsorganisationer på ett positivt sätt.

6.2.6 Tillgängliggörande av kanon genom folkbildningen

Svensk biblioteksforening ser inga hinder för att en förvaltare av kulturkanon i samarbete med folkbildningens aktörer tar fram metodmaterial eller liknande för att folkbildningen ska kunna

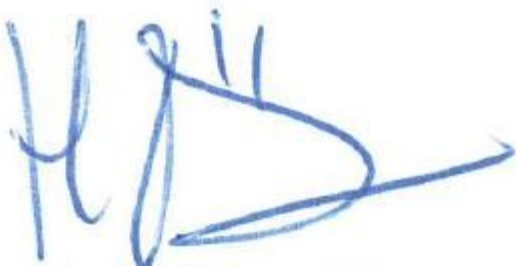
ta sig an kulturkanon på olika sätt. Detta arbete ska dock vara fritt och frivilligt, som all studieförbundsverksamhet. Förvaltaren av en svensk kulturkanon kan aldrig ålägga folkbildningens aktörer att arbeta med denna.

6.2.8 Tillgängliggörande av kanon genom skolväsendet

Svensk biblioteks förening avstyrker att kulturkanon förs in i läroplaner.

Lärare och skolbibliotekarier kan arbeta med de delar av en kulturkanon som är relevanta utifrån sin profession, inte genom en läroplan.

I detta ärende har Svensk biblioteks förenings styrelse beslutat. Lisa Gemmel har varit föredragande.

Helene Öberg
Ordförande
Svensk biblioteks förening